

Educació i tendències de canvi

Podem seguir confiant que l'educació serà un element clau en el futur benestar personal i col·lectiu? ¿Ens serveix el que ara estem fent per encarar el que s'acosta o el que ja tenim a sobre? Fa pocs dies la Fundació Jaume Bofill va impulsar la presentació del recent estudi de l'OCDE que porta per títol *Trends shaping education*. El document no tracta específicament de les polítiques educatives, sinó que opta per presentar les grans línies de canvi que poden afectar i modular la perspectiva educativa en un futur ben proper. L'acte va significar una bona ocasió per *posar els llargs* i anar una mica més enllà del que ens neguiteja sobre el que anomenem fracàs educatiu, sobre les retallades o la migradesa de les beques menjador.

Els factors de canvi que l'OCDE considera més significatius són la imparable i irreversible globalització, amb el que genera de mobilitat de persones, productes i idees. Però també amb el que comporta de necessari reconeixement de l'heterogeneïtat i d'influències creuades. Un altre factor és la creixent urbanització de la població del món, on les ciutats agafen pes i plantegen problemes cada cop més semblants. Les famílies canvien a mesura que canvia el paper de la dona, amb estructures més petites, amb pares més grans, amb menys temps per dedicar als fills. El progrés general és significatiu, però augmenten, com sabem, les desigualtats i creix la desafecció cap a la manera com funcionen les democràcies. Tot plegat travessat pel gran canvi tecnològic que altera tot el que creiem estable, i que ofereix moltíssimes noves possibilitats, però també molts riscos i amenaces.

JOAN SUBIRATS

PROF. DE CIÈNCIA POLÍTICA, IGOP-UAB

Semblen reflexions molt generals, però una lectura atenta ens ajuda a veure que calen molts canvis en la manera com hem organitzat i pensat l'educació al país. El repte no és només canviar les respostes. El que cal és també replantejar-nos les preguntes. ¿Seguiran sent els centres educatius el node central de formació de les persones? ¿La gent aprendrà escoltant el que li diuen que ha de saber? ¿Podem decidir de manera central què ha d'aprendre cadascú i com ho ha d'aprendre? ¿Els mals resultats escolars d'ara són responsabilitat de la manca d'esforç dels estudiants o tenen a veure amb com s'ha planificat l'ensenyament? ¿Té sentit seguir separant ensenyament i educació, edats i persones? Una de les tendències actuals de canvi més clares és la creixent desintermediació. És a dir, la pèrdua de sentit d'institucions, entitats, empreses o persones que ofereixen una feina o uns serveis que se'ls pot fer un mateix, individualment o col·lectivament. I això afecta tant el fet de triar i comprar un bitllet d'avió com el

¿Com resollem el fet que l'aprenentatge sigui llarg i en canvi tot canviï tan de pressa? Una bona opció seria educar amb mètodes més inductius

de fer una enciclopèdia o seguir un curs que ofereix la Universitat de Princeton o d'Edimburg. Si això d'educar va d'adquirir coneixements, de formar-se com a persona, de tenir capacitats i habilitats... ¿com queda afectat tot plegat per aquests canvis? Queda força clar, per altra banda, que tenim molt poques idees de cap on va el sistema productiu i econòmic. Els que en saben parlen més de producció distribuïda i descentralitzada, molt adaptada a l'entorn i al mateix temps molt connectada globalment. ¿Com resollem el fet que aprendre és llarg i en canvi tot canvia molt de pressa? Una opció sensata seria reenfocar la manera d'educar cap a mètodes més inductius i experimentals, més basats a aprendre a resoldre problemes i a fer que no pas a memoritzar i repetir.

Si prenem aquesta opció, ¿ens serveix l'aula com a espai? Potser a estones, però caldria obrir escoles i espais. Per fer aquest canvi viable cal descentralitzar el sistema, territorialitzar-lo, donant confiança i poder d'experimentació als centres educatius, i limitant la funció central a redistribuir recursos i a exigir la rendició de comptes. El problema és general i no només de les escoles. L'educació és un tema que afecta tothom, tingui l'edat que tingui. La proposta de Wert i la Lomce van en un sentit exactament contrari al que aquí diem. I la Generalitat segueix un model centralitzat, d'escola, desconfiat amb les possibilitats de l'experimentació i de la creativitat d'educadors i alumnes. És obvi que les desigualtats en el territori són molt importants i no serà mai el mateix educar en un lloc que en un altre. I aquesta és precisament una de les grans tasques de govern que cal fer. Confondre governar i gestionar mai ha acabat de funcionar i ara menys que mai.